

STAVOVI UČENIKA SPECIJALNE ŠKOLE PREMA ODGOJNO-OBRAZOVNOJ INTEGRACIJI DJECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Mira Oberman-Babić

Originalni znanstveni članak

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 376.

Sažetak

Na uzorku od 154 učenika VII. i VIII. razreda specijalnih škola za djecu sa smetnjama vida, sluha i tijela na teritoriju Zagreba i šireg područja Zajednice općina Zagreb ispitani su stavovi tih učenika prema odgojno-obrazovnoj integraciji u redovne uvjete odgoja i obrazovanja. Primjenom faktorske analize (podkomponentni model) izolirana su 4 faktora njihovih stavova prema odgojno-obrazovnoj integraciji. Utvrđeno je da stavovi prema integraciji nisu sasvim pozitivni te da su u njih prisutni i nesigurni stavovi koji su posebno izraženi s obzirom na prihvatanje te djece u redovnoj školi. Također je utvrđena potreba izgradnje pozitivnih stavova u tih učenika.

1. UVOD I PROBLEM

Iskustvo u radu sa djecom oštećena vida pokazuje da neka slijepa djeca stvarno žele odgojno-obrazovnu integraciju te imaju pozitivan stav prema njoj, dok neka misle da bi za njih bilo bolje da i nadalje ostanu u sredini sebi sličnih gdje se osjećaju sigurni. Ova potonja se vjerojatno pribijavaju integracije, smatrajući da u redovnoj školi ne bi bili dobro primljeni. Može se pretpostaviti da je slična situacija i sa tjelesno invalidnom, mentalno retardiranom djecom i djecom oštećena sluha. Ovakvo stanje ne iznenađuje budući da odgojno-obrazovna integracija u našim uvjetima predstavlja svojevrsnu inovaciju. U dostupnoj nam literaturi nismo naišli na radove koji bi se bavili proučavanjem stavova učenika specijalnih škola prema odgojno-obrazovnoj integraciji. Pristupačni su nam podaci

istraživanja koje je 1978. godine proveo Tonković F., a odnose se na ispitivanje stavova i mišljenja odraslih slijepih osoba o uključivanju slijepice djece u redovnu školu koje je provedeno na uzorku od 50 članova Saveza slijepih grada Zagreba u cilju proučavanja stavova i mišljenja slijepih o uključivanju slijepice djece u redovnu školu. Rezultati su pokazali da većina ispitanika odobrava reformom odgoja i obrazovanja predviđeno uključivanje te djece u osnovnoškolske ustanove (1, str. 151-157). Kako se u ovom istraživanju radi o učenicima VII. i VIII. razreda osnovne škole može se očekivati da oni o tom pitanju imaju slične stavove kao odrasli iz neposredne okoline (roditelji i nastavnici). Budući da su to učenici specijalne škole koji nisu u neprekidnom kontaktu s roditeljima može se pretpostaviti da taj transfer s roditelja na učenika neće biti tako jak (ili možda da ga neće biti)

kao u slučaju učenika redovnih škola koji su uglavnom u roditeljskom domu. Također je moguće očekivati da učenici specijalnih škola vjerojatno imaju neka neugodna iskustva sa učenicima redovnih škola (predrasude u našim uvjetima) i da su na toj osnovi izgradili i stavove prema odgojno-obrazovnoj integraciji koji nisu samo povoljni i pozitivni. Kako ta iskustva variraju po kategorijama oštećenja to se može očekivati i razlike u stavovima slijepih, gluhih i tjelesno invalidnih učenika prema odgojno-obrazovnoj integraciji. Međutim to su samo pretpostavke, a pravu sliku stvarnog stanja može nam dati ispitivanje stavova tih učenika prema odgojno- obrazovnoj integraciji, tj. proučavanje njihove strukture. Nije naime, potrebno posebno isticati da je veoma značajno da učenik sa smetnjom u razvoju kao subjekt koji se integrira ima o integraciji pozitivne stavove. Ukoliko njegovi stavovi o tom pitanju nisu pozitivni, ako se možda čak i plaši integracije, radije voli biti u specijalnoj školi ili čak pruža otpor integraciji, takvi stavovi mogli bi ometati integraciju. Stoga uvid u strukturu stavova učenika specijalne škole može biti od izuzetne važnosti za planiranje odgovarajućih mjera u pravcu izgradnje pozitivnijih stavova učenika specijalnih škola prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju što bi moglo doprinjeti i njihovoj uspješnijoj integraciji u redovni sistem odgoja i obrazovanja.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Istraživanje se koncentriralo na ispitivanje stavova učenika specijalne škole, koje se po osnovi iskustva u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju. Svrha je da se dobije

uvid u strukturu i povoljnost odnosno nepovoljnost stavova učenika specijalne škole i tako stvori polazna osnova za kreiranje i transformaciju negativnih stavova prema odgojno-obrazovnoj integraciji u te populacije djece.

U skladu s tako definiranim ciljem ispitat će se struktura stavova učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju.

3. HIPOTEZE

U skladu s tako definiranim ciljem istraživanja postavljena je slijedeća hipoteza:

H-1-Stavovi učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji su pozitivni.

4. METODOLOGIJA

4.1. Uzorak ispitanika

Populaciju učenika specijalne škole čine učenici VII. i VIII. razreda specijalnih škola koji pohađaju specijalne škole za tjelesno invalidnu djecu te djecu sa smetnjama vida i sluha na teritoriju Zagreba i šireg područja Zajednice općina Zagreb. Kako se na tom području nalazi svega nekoliko specijalnih škola te vrste i ne bi bilo svrsishodno dijeliti to su uzorkom obuhvaćene skoro sve takve škole i to:

- Centar za odgoj i obrazovanje "Vinko Bek", Zagreb,
- Centar za odgoj i obrazovanje "Slava Raškaj", Zagreb,
- Zavod za rehabilitaciju tjelesno invalidne djece i omladine, Zagreb i
- O. Š. - "Goljak", Zagreb.

Uzorak učenika specijalne škole činili su svi

učenici VII. i VIII. razreda koji su školske 1980/81. godine pohađali obuhvaćene škole. U uzorak su ušli svi učenici koji su na dan ispitivanja bili na nastavi u navedenim školama. Tako je dobiven uzorak od 154 učenika specijalne škole (79 muških i 75 ženskih). Njima je obuhvaćeno 85 tjelesno invalidnih, 48 učenika sa smetnjama sluha i 21 učenik sa smetnjama vida.

4.2. Varijable

U ispitivanju stavova učenika specijalne škole primjenjeno je 27 varijabli indikatora stavova sadržanih u Upitniku. Indikatori su dati u obliku pitanja na koja su tjelesno invalidni učenici, te učenici sa smetnjama vida i sluha trebali odgovoriti na način da zaokruže jedan od tri naprijed predložena odgovora: Ne = 1 (nepovoljan odgovor), Nisam siguran = 2 (neutralan odgovor) i Da = 3 (povoljan odgovor). U pitanjima broj 10-13, 15 i 17-18 te 22 odgovori ispitanika su obrnuto označeni. Upitnik je Likertovog tipa.

4.3. Instrumenti

U svrhu prikupljanja podataka primjenjen je instrument upotrebljen u projektu Fakulteta za defektologiju pod nazivom Neke subjektivne i objektivne pretpostavke odgojno-obrazovne integracije djece sa smetnjama u razvoju u redovne škole Zagrebačke regije - "Upitnik za procjenu stavova učenika specijalnih škola."

4.4. Metode obrade

Obrada podataka izvršena je u Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu.

Primjenjena je metoda faktorske analize.

Podaci o varijablama stavova učenika specijalne škole prema odgojno obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju podvrgnuti su slijedećim postupcima:

1. Izvršena je normalizacija i standardizacija varijabli
2. Izračunata je matrica interkorelacija varijabli indikatora stavova

3. Primjenom faktorske analize pod komponentnim modelom na osnovu programa PCOMPA (Momirović, Štalec, 1971.) definirane su glavne komponente stavova učenika specijalne škole. Broj značajnih komponenti određen je PB kriterijem.

Transformacijom značajnih glavnih komponentata u orthoblique poziciju (Harrus i Kaiser, 1964.) izolirane su latentne dimenzije odnosno faktori stava učenika specijalne škole. Izvršena je njihova interpretacija a smjer faktora određen je na osnovu osnovnih deskriptivnih parametara, te distribucija faktora.

5. REZULTATI I DISKUSIJA

Rezultati analize u manifestnom prostoru ovdje neće biti prikazani. Ograničit ćemo se samo na analizu u latentnom prostoru. U prilogu, Tablica 1 nalaze se distribucije varijabli indikatora stavova učenika specijalne škole. Metodom glavnih komponentata (PB kriterij) izolirane su glavne komponente prikazane u Tablici 1.

Tablica 1 Značajni karakteristični korjenovi LAMBDA i pripadajuća im ukupna varijanca

	LAMBDA	% ukupne varijance	kumulativni % ukupne varijance
1	4.7523	.18	.18
2	2.2196	.08	.26
3	1.7575	.07	.33
4	1.5354	.06	.39 zadnja značajna lambda

Tim postupkom prostor od 27 varijabli indikatora stavova učenika specijalne škole reduciran je na svega četiri glavne komponente koje objašnjavaju 39% ukupne varijance sistema varijabli. Prema tome, postotak zajedničke varijance izuzev u slučaju prvog karakterističnog korijena nije velik, pa ni količina informacija koju preostala 3 korijena emitiraju nije velika. Da bi se utvrdila jednostavna struktura faktorskog prostora stavova učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju pristupilo se kosoj transformaciji glavnih komponenti u orthoblique poziciju pri čemu su dobivene tri matrice podataka: matrica paralelnih projekcija manifestnih varijabli na faktorske osi (matrica A), matrica ortogonalnih projekcija indikatora stavova na faktorske osi (matrica F) te matrica interkorelacija među faktorima.

Varijable vezane za definiciju prvog orthoblique faktora nalaze se u Tablici 2:

Vidimo da faktorski sklop čini 5 varijabli. Najveće paralelne i ortogonalne projekcije na faktor ima varijabla 8 "Da li su drugi prema tebi dovoljno pažljivi", zatim po veličini projekcije slijede varijable: "Misliš li da bi ti se u redovnoj školi poklanjala dovoljna pažnja", 20 "Smatraš li da bi nastavnici u redovnoj školi imali dovoljno strpljenja s tobom" te 27 "Bi li te nastavnici u redovnoj školi voljeli kao u tvojoj školi i 26 "Vole li te nastavnici u tvojoj školi". Kao što sadržaj varijabli s najvećim projekcijama pokazuje ovdje se radi o mišljenju i stavovima učenika specijalne škole o tome kao se drugi prema njima odnose i da li bi u redovnoj školi prema njima postupali pažljivo. Stoga se ovaj faktor čini uputnim nazvati faktorom stava učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji.

Tablica 2

Sklop i struktura varijabli prvog faktora (F1) i koeficijenti regresije

Red.br. varijable	Naziv varijable	A	F	B
8	Da li su drugi prema tebi dovoljno pažljivi	.79	.71	.32
9	Misliš li da bi ti se u redovnoj školi poklanjala dovoljna pažnja	.57	.56	.23
20	Smatraš li da bi nastavnici u redovnoj školi imali dovoljno strpljenja s tobom	.52	.60	.21
27	Bi li te nastavnici u redovnoj školi jednako voljeli kao u tvojoj školi	.49	.54	.20
26	Vole li te nastavnici u tvojoj školi	.45	.45	.18

Sklop drugog faktora sačinjava 10 varijabli prikazanih u slijedećoj Tablici 3

Tablica 3 Sklop i struktura drugog faktora (F2) i koeficijenti regresije

Red.br. varijable	Naziv varijable	A	F	B
13	Misliš li da bi u redovnoj školi bio zanemaren	.68	.62	.21
17	Bi li se u redovnoj školi osjećao drugačijim od ostalih	.65	.59	.20
15	Da li ti se učenici redovne škole rugaju	.63	.65	.19
18	Bi li te učenici redovne škole lošije prihvatili od učenika u tvojoj školi	.57	.55	.17
22	Jesi li jako osjetljiv na tuđe primjedbe	.57	.53	.17
11	Da li ti se učenici redovnih škola podsmjehuju	.53	.60	.16
10	Da li imaš loša iskustva s učenicima redovnih škola	.51	.60	.16
25	Bi li se jednako sigurno osjećao u svojoj školi	-.45	-.49	-.14
23	Smatraš li da su učenici redovne škole u prednosti pred tobom	.42	.29	.13
21	Smatraš li da bi te redovna škola izjednačila s ostalim učenicima	-.39	-.46	-.12

Varijabla 10, 11, 13, 15, 17 i 18 obrnuto su označene

Najveće projekcije na faktor imaju varijable: L3 "Misliš li da bi u redovnoj školi bio zanemaren", 17 "Bi li se u redovnoj školi osjećao drugačijim od ostalih" i 15 "Da li ti se učenici redovnih škola rugaju". Budući da se sadržaji odnose na to što učenici specijalnih škola misle o tome kako bi drugi postupali prema njima i kako bi se oni u redovnoj školi osjećali to se ovaj faktor čini logičnim nazvati faktor prihvaćenosti u redovnoj školi (F2)

Varijable trećeg orthoblique faktora prikazane su u slijedećoj tablici.

Sklop ovog faktora čini 9 varijabli. Najveću projekciju ima varijabla 5 koja se odnosi na pružanje pomoći učeniku od ostalih, dok su ostale varijable čije se projekcije kreću od 37-68 povezane sa subjektivnim stavom i iskustvom učenika sa smetnjama u odnosu na učenike redovne škole. Ovaj faktor nije lako definirati, jer osim toga on ima i varijable u različitim intercionalnim predmetom mjerenja (pružanje pomoći, druženje, iskustvo, povjerenje, prijateljstvo). Čini se ipak da bi ovaj faktor mogli označiti kao faktor stava prema pomoći od strane drugih i vlas-

Tablica 4
Sklop i struktura trećeg faktora (F3) i koeficijenti regresije

Red.br. varijable	Naziv varijable	A	F	B
5	Da li ti drugi pomažu kada je to potrebno	.73	.67	.26
6	Da li ti pomažeš drugima kada je to potrebno	.68	.60	.25
3	Družiš li se sa učenicima redovnih škola	.59	.61	.22
2	Imaš li prijatelja koji ide u redovnu školu	.56	.57	.20
1	Bi li se rado družio s učenicima redovnih škola	.47	.54	.17
4	Da li su tvoja iskustva s učenicima redovnih škola dobra	.45	.55	.16
10	Da li imaš loša iskustva s učenicima redovnih škola	-.39	-.52	-.14
14	Da li bi imao povjerenja u učenike redovnih škola	.37	.53	.14

tite spremnosti za pomoć i druženje sa drugim učenicima redovne škole.

Četvrti sklop određuju varijable:

Tablica 5

Sklop i struktura varijabli četvrtog faktora (F_4) i koeficijenti regresije

Red.br. varijable	Naziv varijable	A	F	B
16	Bi li tvoji roditelji više voljeli da ideš u redovnu školu	.70	.70	.40
12	Da li te smeta kad te sažaljevaju	-.45	-.37	-.25
23	Smatraš li da su učenici redovne škole u prednosti pred tobom	.41	.36	.23
19	Bi li želio ići u redovnu školu	.37	.46	.21
7	Da li si u svemu potpuno samostalan	.36	.33	.20

Od ukupno 5 varijabli koje se nalaze u faktorskom sklopu najveće projekcije na faktor ima varijabla 16 "Bi li tvoji roditelji više voljeli da ideš u redovnu školu". Budući da ostale varijable faktorskog sklopa imaju znatno niže projekcije ovaj faktor se može nazvati faktorom stava učenika o odnosu njihovih roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji.

Na osnovu rezultata faktorske analize, distribucija faktora možemo zaključiti da su stavovi učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju uglavnom pozitivni. Tako je pozitivan stav došao do izražaja u faktoru F_2 - faktor prihvaćenosti u redovnoj školi i u faktoru F_3 - faktor stava učenika sa smetnjama u razvoju prema pomoći drugih

i prema spremnosti da se pomogne i druži s drugima, a nesiguran stav u faktoru F_1 - stav učenika specijalne škole odgojno-obrazovnoj integraciji. Stanovita tendencija u pravcu pozitivnog stava došla je do izražaja i u faktoru F_4 - faktor stava učenika specijalne škole u odnosu njihovih roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji.

Ovakav nalaz nije sasvim u skladu s hipotezom H-1 kojom je pretpostavljeno da su stavovi učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji pozitivni. Činjenica da su u prvom faktoru F-1 stava učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji koji nosi najviše informacija došli dio izražaja nesigurni stavovi učenika specijalnih škola daje osnovu za zaključak da su u njih dominantni takvi

stavovi. Nesigurnost učenika specijalne škole u odnosu na to kako bi bili prihvaćeni u redovnoj školi dolazi do izražaja s obzirom na njihovo mišljenje da ih nastavnici redovne škole ne bi prihvatili i da ih ne bi voljeli, te u odnosu na njihovo mišljenje da ne bi bili prihvaćeni od strane vršnjaka u redovnoj školi. Oni naime, smatraju da bi u redovnoj školi bili zanemareni, da bi se tamo osjećali drugačije itd. Drugim riječima učenici specijalne škole pomalo strahuju od toga na kakav bi prijem naišli u redovnoj školi, te smatraju da tamo ne bi bili dobro primljeni ne samo od suučenika nego i od nastavnika. Budući da, kao i u slučaju stavova učenika redovne škole, u dostupnoj nam literaturi nismo naišli na komparabilna istraživanja pokušat ćemo nalaze hipotetski obrazložiti.

Temeljni nalaz ovog rada prema kojem učenici specijalne škole imaju nesigurne stavove prema odgojno-obrazovnoj integraciji u redovnu školu može se objasniti na slijedeći način: Shuway je još 1958. godine istakao "... da naročito manja djeca koja su socijalno još nedovoljno inhibirana, mogu svoje nepovoljne reakcije, zapažanja i stavove prema djeci s teškoćama u razvoju istraživati sasvim otvoreno, ironizirati takvu djecu i rugati joj se" (2, str. 75). Posljedica takvih podsmjehivanja i rугanja od strane učenika bez smetnji u razvoju te općenito lošeg iskustva učenika specijalnih škola u kontaktu sa učenicima redovnih škola vjerojatno ima utjecaja na njihove stavove nesigurnosti u odnosu prema odgojno-obrazovnoj integraciji. Osim toga predrasuda i stereotipi o osobama sa smetnjama u razvoju u tom pogledu mogu imati stanovitog utjecaja. Tako npr.: "nepravilan stav osoba neoštećena vida

slijepima može za njih biti veća teškoća i prepreka u afirmaciji nego stanje amauroze..." (3, str. 39). Isto tako učenici specijalnih škola mogu imati i svojevrсни strah od nepoznatog tj. od kontakta sa učenicima i nastavnicima redovnih škola. Ilustraciju takvog stava nalazimo npr. u varijabli 24 "Osjećaš li se sigurno u svojoj školi" iz čije se distribucije vidi da se većina učenika specijalne škole sigurno osjeća u toj školi.

Što se tiče pozitivnih stavova učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji (faktori F3 i F2) odnosno izražene tendencije u pravcu pozitivnih stavova (faktor F4) nalaz je u skladu s našim očekivanjima, ali on s obzirom na količinu informacija koju ti faktori emitiraju i nema "specifičnu težinu" analognu faktoru F1. Ipak se iz tog nalaza u faktorima F2 i F3 i F4 može vidjeti da učenici specijalnih škola žele integraciju, jer u njih jasno dolazi do izražaja težnja da prime i pruže pomoć drugima i da se druže sa ostalim vršnjacima. Roditelji učenika specijalne škole žele integraciju svoje djece i više bi voljeli da je njihovo dijete u redovnoj školi. Ovakav nalaz u odnosu na roditelje možemo smatrati pozitivnim za integraciju, jer je veoma dobro za djecu sa smetnjama ako npr. u njihovoj obitelji vlada atmosfera u prilog integraciji. Ukoliko dijete zapaža da su njegovi roditelji naklonjeni odgojno-obrazovnoj integraciji onda postoje realne šanse da i ono preuzme takav pozitivan stav. Osim toga, važno je da roditelji prema integraciji nemaju negativan stav. Isto tako je vrlo značajno da su učenici specijalne škole spremni primiti i pružiti pomoć kada je to stvarno potrebno.

Kao što je već rečeno u ispitivanju učenika

specijalne škole pošlo se od pretpostavke da u njih prevladavaju izrazito pozitivni stavovi. Međutim, analiza je pokazala da stavovi u tih učenika nisu u toj mjeri pozitivni da ne bi trebalo organizirati rad na njihovom izgrađivanju i unapređivanju.

ZAKLJUČAK

Na osnovu rezultata ovog ispitivanja mogu se izvesti slijedeći zaključci:

1. Stavovi učenika specijalne škole nisu sasvim pozitivni, nego su prisutni i nesigurni stavovi koji su posebno izraženi s obzirom na prihvaćnje te djece u redovnoj školi.
2. Postoji potreba izgradnje pozitivnih stavova u ovih učenika.

Prilog

Tablica 1

Distribucija varijabli stavova učenika specijalne škole prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece sa smetnjama u razvoju izražene u postocima

Red. br.	Naziv varijable	nepovoljan odgovor	neutralan odgovor	pozitivan odgovor
1.	Bi li se rado družio sa uč. redovne škole	7,14	11,04	81,82
2.	Imaš li prijatelja koji ide u redovnu školu	11,05	1,29	87,66
3.	Družiš li se sa uč. redovnih škola	12,34	5,84	81,82
4.	Da li su tvoja iskustva sa uč. redovnih škola dobra	12,99	22,73	64,28
5.	Da li ti drugi pomažu kada ti je potrebno	5,84	7,80	86,36
6.	Da li pomažeš drugima kada im je potrebno	5,20	8,44	86,36
7.	Da li su u svemu potpuno samostalan	51,95	15,59	32,46
8.	Da li su drugi prema tebi dovoljno pažljivi	27,27	21,43	51,30
9.	Misliš li da bi ti se u redovnoj školi poklanjala dovoljna pažnja	33,77	30,52	35,71
10.	Da li imaš loša iskustva sa uč. redovnih škola	55,20	16,88	27,92
11.	Da li ti se učenici redovnih škola podsmjehuju	51,30	14,29	34,41

Red. br.	Naziv varijable	nepovoljan odgovor	neutralan odgovor	pozitivan odgovor
12.	Da li te smeta kada te sažaljevaju	27,27	10,40	62,33
13.	Misliš li da bi u redovnoj školi bio zanemaren	46,76	30,52	22,72
14.	Da li bi imao povjerenja u uč. redovnih škola	12,99	22,08	64,93
15.	Da li ti se uč. redovnih škola rugaju	59,10	19,48	21,42
16.	Bi li tvoji roditelji više voljeli da ideš u redovnu školu	11,69	22,08	66,23
17.	Bi li se u redovnoj školi osjećao drugačijim od ostalih	39,61	16,23	44,16
18.	Bi li te učenici redovne škole lošije prihvatili od učenika u tvojoj školi	39,61	36,37	24,02
19.	Bi li želio ići u redovnu školu	16,88	12,99	70,13
20.	Smatraš li da bi nastavnici u redovnoj školi imali dovoljno strpljenja s tobom	22,08	31,82	46,10
21.	Smatraš li da bi te redovna škola izjednačila sa ostalima uč.	21,43	31,82	46,75
22.	Jesi li jako osjetljiv na tuđe primjedbe	51,29	11,70	37,01
23.	Smatraš li da su učenici redovne škole u prednosti pred tobom	36,36	18,83	44,81
24.	Osjećaš li se sigurno u svojoj školi	12,34	18,18	69,48
25.	Bi li se jednako sigurno kao i u svojoj školi osjećao i u redovnoj školi	24,03	28,57	47,40
26.	Vole li te nastavnici u tvojoj školi	3,90	45,46	50,64
27.	Da li te nastavnici u redovnoj školi jednako voljeli kao i u tvojoj školi	20,13	48,06	31,81

LITERATURA

1. Tonković F. (1978): Slijepi o uključivanju slijepe djece u redovnu osnovnu školu. Radovi sa znanstvenog skupa Istraživanja na području defektologije II. Fakultet za defektologiju, Zagreb.
2. Stančić, V. (1982): Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju, Znanstveni zadatak: Ispitivanje objektivnih i subjektivnih pretpostavki za uključivanje djece s razvojnim smetnjama u redovne škole zagrebačke regije, Izvještaj br. 1, Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
3. Zovko, G. (1974): Specijalna pedagogija, Skripta, Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
4. Zovko, G. (1985): Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju. Reforma odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju, Savez društava defektologa Hrvatske, Zagreb, str. 11-26.

ATTITUDES OF SPECIAL SCHOOL PUPILS TOWARD EDUCATIONAL INTEGRATION OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES

Summary

Attitudes toward educational integration into regular educational conditions were tested on the sample of 154 pupils attending 7th and 8th class of the special primary school for children with visual impairment, hearing impairment and physical impairment in the city of Zagreb and its surroundings. Applied factor analysis (subcomponent mode) 4 factors of their attitudes toward educational integration were extracted. These attitudes toward integration were not completely positive. Subjects express attitudes showing their uncertainty about their acceptance in the regular school. The need for building up more positive attitudes among these pupils was also found.